

ISSN 2181-7138

МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ

Илимий-методикалық журнал

2023

6/1-сан

*Ўзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз ҳәм хабар агентлиги тәрепинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы гууалық берилген.*

Нөкис

6/1-сан 2023

декабрь

Шөлкемлестириүшилер:

Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириү Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Адхамжон АБДУРАШИТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Интизар АБДИРИМОВА
Мавлюда АЧИЛОВА
Нуриддин АЧИЛОВ
Тўлкин АЛЛАЁРОВ
Марифжон АХМЕДОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Ботир БОЙМЕТОВ
Гулзода БОЙМУРОВОДА
Шахло БОТИРОВА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Алишер ЖУМАНОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Холбой ИБРАГИМОВ
Умида ИБРАГИМОВА
Лола ИСРОИЛОВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ
Сабит НУРЖАНОВ
Захия НАРИМБЕТОВА
Мехри НАРБАШЕВА
Улфат МАҲКАМОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Нуржан МАТЧАНОВ
Сафо МАТЧОН
Шукурилло МАРДОНОВ
Шахсанам МАТУПАЕВА

Лобар МУХТОРОВА
Камаладин МАТЯКУБОВ
Раъно ОРИПОВА
Бахтиёр РАХИМОВ
Фурқат РАЖАБОВ
Сайёра РАХМОНОВА
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Дилшода САПАРБАЕВА
Феруза САПАЕВА
Зайниддин САНАҚУЛОВ
Қаххор ТУРСУНОВ
Амина ТЕМИРБЕКОВА
Нурзода ТОШЕВА
Куанишбек ТУРЕКЕЕВ
Гулноз ТУРАЕВА
Гулмира ТОЖИБОЕВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Мамбеткерим ҚУДАЙБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Дилбар ҚАРШИЕВА
Вохид КАРАЕВ
Дилбар ҚОДИРОВА
Ризамат ШОДИЕВ
Абдушукур ШОФҚОРОВ
Дилфуза ШАББАЗОВА
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Рустам ФАЙЗУЛЛАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Тармиза ХУРВАЛИЕВА
Умид ХОДЖАМҚУЛОВ
Жавлонбек ХУДОЙБЕРГЕНОВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА
Гавхар ЭШЧАНОВА
Қонысбай ЮСУПОВ

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲАМ ӘДЕБИЯТ

Kambarova D.I. Tilni o'zlashtirish uchun materiallar tanlash va ularni metodik ishlab chiqish tamoyillari	7
Rahmonov N.N. Xonning devonidagi bir g'azal xususida	11
Солиев Н. Алишер Навоий ижодида адолат, идеал жамият орзуси	17

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Ескараев Т. Билим бериў процессинде информациялық технологияларды колланыўдын методологиялық принципери	22
Raximov B.X. Ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etishda talabalarning intellektual salohiyatining ahamiyati	27
Zikriyayev Z.M. Oliy ta'limda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish sharoitida talabalar bandligini ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari	37
Zikriyayev Z.M. Oliy ta'limda talabalarni ish bilan bandlikka tayyorlash asosida iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish bosqichlari	44
Xudoyberdiyeva D.B. Bo'lajak tarbiyachilarning tadqiqotchilik kompetentligini kreativ yondashuvlar asosida takomillashtirish metodikasi	49
Latipova N.I. Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishda ijtimoiy tashabbuskorlik	53
Latipova N.I. Shaxsda ijtimoiy faollikni shakllantirish usullari	59
Shodmonov B.I. Umumta'lim maktablarda tarix fanini o'qitishda manbalarning ahamiyati	64
To'ychiyeva G.M. Innovatsion ta'limda interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi	69
To'ychiyeva G.M. Tabiiy fanlarni o'qitishda klaster metodining afzalliklari	73
Эрназаров F.H. Мотив фаолиятида шахс эҳтиёжларининг тузилишида икки компонентлик Babayeva H.U. Oliy ta'limda tahsil olayotgan talabalar mustaqil ishining metodikasi va tashkil etilishi	76
Kamalova G.M. Oliy talim muassasalarida rus tili fanini o'qitishda interfaol metodlardan samarali foydalanish	82
Kamalova G.M. Rus tilini o'rganishda o'qish va yozish ko'nikmalarini shakllantirishda pedagogik texnologiyalardan foydalanishning afzalligi	87
Boymirzayev Q.X. Talaba yoshlarda axloqiy tarbiyani tashkil etishning ilg'or pedagogik asoslari	93
Boymirzayev Q.X. Yosh avlodni barkamollik fazilatlarini shakllantirish hamda jamiyat rivojlanishida uning tutgan o'rni	97
Rasulova Sh.A. Jamiyatda ekologik me'yorlarni ustivorligi	101
Tilavoldiyev R.R. Katta maktab yoshidagi bolalarda axloqiy tushunchalarning rivojlanishida axborot madaniyatining o'rni	106
Kholmatova N. Innovative requirements in music education	111
Tilavoldiyev R.R. Katta maktab yoshidagi bolalarda axloqiy tushunchalarning rivojlanishida axborot madaniyatining o'rni	117
Kholmatova N. Innovative requirements in music education	122

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИК ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИЙХ, ФИЛОСОФИЯ

Rahmonov N.N. Xon ijodi va adabiy an'ana	127
Rasulova Sh.A. Fuqorolik jamiyati, milliy ma'naviy meros va qadriyatlar uyg'unligi	135

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Soyibnazarov A.I. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika muammolarini yechishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish	139
Сойибназаров А.И. Физика дарсида АКТдан фойдаланишнинг асосий муаммолари сабаблари ва қарама-қаршиликлари	145
Сойибназаров А.И. Использование средств ИКТ при решении профессиональных задач на уроках физики	154

ФИЗИКА ДАРСИДА АКТДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АСОСИЙ МУАММОЛАРИ: САБАБЛАРИ ВА ҚАРАМА-ҚАРШИЛИКЛАРИ

Сойибназаров А.И.

*Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети
Фаргона филиали катта ўқитувчиси*

Таянч сўзлар: интерактивлик, услублар, воситалар, компетенция, АКТ, иллюстратив, визуал, диагностика, мониторинг, онлайн.

Ключевые слова: интерактивность, методы, инструменты, компетентность, ИКТ, иллюстративное, наглядное, диагностическое, мониторинг, онлайн.

Key words: interactivity, methods, tools, competence, ICT, illustrative, visual, diagnostic, monitoring, online.

Бугунги кунда таълимни ахборотлаштириш шароитида янги замонавий инновацион технологиялар пайдо бўлиб, таълим жараёни субъектлари ўртасида самарали ҳамкорликни ташкил этиш учун янги имкониятлар очмоқда. Таълимдаги юқори сифатли, барқарор ўзгаришларни таъминлаш учун бир-бирига боғлиқ бўлган учта элементни мунтазам равишда янгилаб туриш керак: таълим муҳити (таълим олиш шартлари) - педагогик ходимлар - таълим технологиялари (услублар, воситалар).

Янги таълим технологиялари қуйидагиларни ўз ичига олади:

- янги таълим стандарти, янги асосий ўқув дастури, янги ўқув ва ўқув тўпламлари (ўқув-услубий тўпламлар);
- таълим жараёнини молиялаштиришнинг янги механизмлари, мактабга кадрларни танлаш ва жалб қилиш механизмларини янгилаш (кадрлар билан таъминлаш);
- мактабни ривожлантириш дастурларида ижтимоий йўналтирилган концепцияларни шакллантириш - соғлиқни сақлаш мактаби, кўнлик мактаб, ихтисослаштирилган мактаб, ташқи таълим, оилавий мактаб ва бошқалар;
- мактабларни техник жиҳозлаш (компьютерлаштириш ва мактабларни интернетлаштириш) асосидаги таълимнинг янги шакллари ва ушбу ўз-

гаришларни ҳисобга олган ҳолда ўқитувчилар ва менежерларнинг янги компетенциялари;

- мактаб ўқитувчилари ва ўқувчилари ўртасида масофавий таълимни ривожлантириш ва тарқатиш;
- синф ва дарс тизимини ривожлантирувчи ва таълим жараёнини ташкил этишнинг муқобил ёндашувларини таклиф қилувчи янги мактаб қоидалари, айниқса таълим муассасасининг ахборотга бой муҳитини фаол шакллантириш ва ягона ахборот таълим маконини яратиш сиёсати.

Ўқув жараёнига ахборот технологияларини жорий этиш принципиал жиҳатдан янги педагогик воситаларни яратади ва шу орқали ўқитувчига янги имкониятлар яратади. Шу билан бирга, нафақат ўқитувчининг функциялари ўзгаради, балки унинг талабаларининг мустақил ўқув ишлари сектори ҳам сезиларли даражада кенгаяди. Маълумки, мустақил таълим иши фақат фаол шаклда самарали бўлади. Шу сабабли, таълимнинг ушбу шакллари ривожлантирувчи ва ўқувчиларнинг мотивациясини оширадиган усул ва ёндашувларни жорий этиш таълим жараёнининг ажралмас қисми сифатида қаралиши керак. Мустақил таълим секторини кенгайтиришнинг яна бир натижаси - ўқув жараёнини доимий мониторинг қилиш зарурати. Буларнинг барчаси, албатта, ўқитиш услубларини ўзгартиришни тақозо этади.

Ёшларни ахборот соҳасида ҳаётга тайёрлаш муаммосини ҳал қилишга қаратилган “янги” мактабни шакллантириш шароитида таълим ишларининг мазмуни, усуллари ва ташкилий шакллари ўзгартиришдир. жамият. Мавжуд вазиятни таҳлил қилиш шуни кўрсатадики, ҳаёт мактаб олдига нафақат янги талабларни қўяди, балки уни янги муаммоларни ҳал қилиш учун баъзи воситалар билан ҳам таъминлайди. Янги педагогик технологиялар ва уларни қўллаб-қувватловчи АКТ воситалари шулар жумласидандир.

Ахборот технологияларининг мавжуд имкониятларини таълим муаммолари нуктаи назаридан таҳлил қилиш бизга бешта янги педагогик воситани аниқлаш имконини беради:

- интерактивлик,
- мултимедиа,
- моделлаштириш,
- алоқа,
- ишлаш.

Ҳозирги вақтда ўқитувчи болага когнитив фаолиятнинг бундай технологияларини, ҳар қандай шакл ва турдаги янги билимларни ўзлаштириш қобилиятини ўргатиш муаммоси билан дуч келмоқда, шунда у тез ва енг муҳими, олинган маълумотларни самарали қайта ишлай олади, уни ҳаётда қўллайди. ҳар хил турдаги муаммоларни (ва топшириқларни) ҳал қилишда машқ қи-

лиш, шахсий масъулият ва ўқув жараёнидаги иштирокни ҳис қилиш, ўзингизни кейинги амалий ишларга ва давомий таълимга тайёрлаш.

Биз янги билимларни ўзлаштиришга, когнитив фаолият технологиясини ўзлаштиришга қизиқишнинг йўқолишига олиб келадиган бир нечта сабабларни кўрамиз (ва бунинг натижасида фанга қизиқиш йўқолади):

анъанавий ўқитишдан фойдаланиш, бу ўқувчиларнинг ижодий салоҳиятини тўлиқ очиб беришга имкон бермайди.

- физикани ўқитишда, лаборатория ва амалий ишларда энг муҳим таркибий қисм сифатида тадқиқот элементлари тўлиқ қўлланилмайди: жиҳозларнинг этарли эмаслиги ёки экспериментал моделнинг соддалиги туфайли талабалар керакли миқдорларни ҳисоблаш учун кўп вақт сарфлашади. ва ўлчаш хатолари, тажрибани кўп марта такрорлашнинг мумкин эмаслиги турли параметрлар ва бошқалар;
- жисмоний масалаларни ечишда расмий ёндашув (уларни фақат қоғозда ечиш ва олинган натижаларни амалда текширишнинг мумкин эмаслиги);
- етарлича маблағ ажратилмаганлиги сабабли кўргазмали жиҳозларнинг кам таъминланганлиги;
- баъзи жисмоний тажрибаларни мактаб шароитида кўрсатишнинг мумкин эмаслиги, уларнинг қимматлиги ёки юқори хавфлилиги ва бошқалар;

Келинг, физикани ўқитишда иккита асосий муаммони кўриб чиқайлик:

1) Мактаб физика синфида кўп ҳодисаларни кўрсатиб бўлмайди. Масалан, булар микродунёнинг ҳодисалари ёки тез содир бўладиган жараёнлар ёки офисда бўлмаган асбоблар билан тажрибалар. Натижада ўқувчилар уларни ўрганишда бир қанча қийинчиликларни бошдан кечирадилар, чунки улар ақлий тасаввур қила олмайдилар. Компьютер нафақат бундай ҳодисаларнинг моделини яратиши мумкин, балки жараённинг шартларини ўзгартиришга, ассимиляция қилиш учун ўқув материални оптимал етказиб бериш билан “айлантириш” имконини беради.

2) Физика экспериментал фандир. Лаборатория ишларисиз физикани ўрганишни тасаввур қилиш қийин. Афсуски, физика хонасини жиҳозлаш ҳар доим ҳам мураккаб лаборатория ишларини бажаришга имкон бермайди ва мураккаброқ замонавий жиҳозларни талаб қиладиган илмий-тадқиқот ишларини жорий этишга имкон бермайди. АКТ ёрдамга келади, бу жуда мураккаб лаборатория ишларини бажаришга имкон беради. Уларда талаба ўз хоҳишига кўра тажрибаларнинг дастлабки параметрларини ўзгартириши, натижада ҳодисанинг ўзи қандай ўзгаришини кузатиши, кўрганларини таҳлил қилиши ва тегишли хулосалар чиқариши мумкин.

Янги ахборот технологиялари ўқув жараёнини қизиқарли жараёнга айлантиради, ўқувчиларнинг тадқиқотчилик кўникмаларини ривожлантиришга ҳисса қўшади ва ўқитувчиларни тадқиқот лойиҳаси техникасини ўзлаштиришга ундайди. Ахборот технологиялари ўқув жараёнини индивидуаллаштириш, қийин ўқувчиларнинг дарсга тайёргарлик кўриш ва ўтказишдаги фаолиятини фаоллаштириш имконини беради. Дарсда АКТдан фойдаланиш талабаларнинг ўқув жараёнига бўлган иштиёқини оширади, ўқувчиларнинг дунёни билиш ва ўрганиш воситаларини егаллаши учун шароитлар яратилади. Физика дарсларида АКТдан фойдаланиш фанни ўрганишга бўлган қизиқишни ошириши ва виртуал тасвирлардан фойдаланиш орқали экспериментларни кўрсатиш имкониятларини кенгайтириши мумкин. Бугунги кунда ўқув жараёнида АКТдан фойдаланаётган ўқитувчи дарсни янада қизиқарли, кўргазмали ва динамик ўтказиш учун ноёб имкониятга эга.

Мақсад: физика дарсларида ўқув жараёнига электрон таълим ресурсларини жорий этиш.

Мақсадлар: Ўқувчиларга мактаб ўқув дастурининг асосий фанларини янги ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда сифатли ўргатиш учун куйидагилар зарур:

- компьютернинг дидактик имкониятларини билиш;
- машғулотларни ташкил этишда компьютердан фойдаланиш усуллари-ни ўзлаштириш;
- мактаб ўқувчиларининг ўтилган материални ўзлаштиришини назорат қилиш ва ўз-ўзини назорат қилишни ташкил қилиш учун компьютердан фойдалана олиш;
- компьютер ва анъанавий ўқитиш технологияларини оптимал тарзда уйғунлаштира олиш;
- талабаларнинг ижодий фаолиятини ташкил этишда янги ахборот технологияларидан фойдаланиш ва ҳоказо.

АКТ - ўқитувчи компетенциясини ривожлантириш жараёни уч босқичда амалга оширилади:

- асосий даражани, яъни умумий мақсадли АКТ воситаларидан фойдаланиш бўйича билим, кўникма ва тажрибани егаллаш;
- фанга йўналтирилган даражани ўзлаштириш: муайян ўқув предмети-нинг мазмуни ва методологиясига қўйиладиган талабларга мувофиқ ишлаб чиқилган махсус технологиялар ва ресурсларни ўқув фаолияти-га жорий этишга тайёрликни ривожлантириш.
- ўзингизнинг электрон таълим ресурсларингизни яратиш зарурлигини амалга ошириш - тажриба тўпланади, яъни. ўқитувчи ўқув дастурий таъминотининг дидактик имкониятларини таҳлил қилиш, самарадор-

лигини баҳолаш, улардан фойдаланиш натижаларини олдиндан кўриш ва улардан фойдаланиш бўйича услубий тавсиялар ишлаб чиқиш кўникмаларига эга бўлади.

Фанга қизиқишни сақлаб қолиш ва ўқув жараёнини сифатли қилиш учун мен ўз дарсларимда ўқувчиларга ўз-ўзини ўқитиш кўникма ва кўникмаларини юқори даражада ривожлантиришга имкон берадиган ахборот-коммуникация технологияларидан фаол фойдаланаман - маълумотларни таҳлил қилиш ва тизимлаштириш. қабул қилди. Шунини таъкидлаш керакки, янги ўқитиш воситалари ахборот, коммуникатив ва шахсга йўналтирилган технологияларни ижодий ва қидирув фаолияти усуллари билан узвий боғлаш имконини беради.

Дарсда АКТдан фойдаланиш ўқитувчига ишнинг равшанлиги ва тезлиги туфайли материални ўрганишга сарфланадиган вақтни қисқартириш, ўқувчиларнинг билимларини интерактив тарзда синаб кўриш имконини беради, бу ўрганиш самарадорлигини оширади, шахснинг тўлиқ салоҳиятини рўёбга чиқаришга ёрдам беради - когнитив, ахлоқий, ижодий, коммуникатив ва эстетик, ўқувчиларнинг ақл-заковати ва ахборот маданиятини ривожлантиришга ёрдам беради.

- компьютер материални иллюстратив, визуал тушунтириш;
- ўқитувчининг фаолиятини инкор етган ҳолда мустақил таълим;
- ўқитувчи-маслаҳатчи ёрдамида мустақил таълим;
- қисман алмаштириш (кўшимча материалдан парча-парча, танлаб фойдаланиш);
- ўқув (ўқув) дастурларидан фойдаланиш ;
- диагностика ва мониторинг материалларидан фойдаланиш;
- мустақил ва ижодий уй вазифаларини бажариш;
- ҳисоблашлар, графикларни чизиш учун компьютердан фойдаланиш;
- тажриба ва лаборатория ишларини симуляция қилувчи дастурлардан фойдаланиш;
- ўйин ва кўнгилочар дастурлардан фойдаланиш;
- ахборот ва маълумот тизимларидан фойдаланиш;
- талабалар учун лойиҳа фаолиятини ташкил этиш;
- Масофавий таълим.

Турли ўқитиш усуллари амалга оширишда физика дарсларида компьютер моделларидан фойдаланиш

Компьютер моделлари (КМ) замонавий мактабда ўқув қуроллари тизими-ни бойитган таълим объектларининг янги турларидан биридир. Улар пайдо бўлганидан бери СМлар жуда тез физикадаги деярли барча рақамли таълим ресурсларининг бир қисмига айланди. Қоида тариқасида, реал объектлар ва

жараёнларнинг юқори сифатли физик-математик моделларига асосланиб, ўқув компьютер моделлари аниқликнинг янги воситаси сифатида самарадорлиги бўйича бошқа рақамли объектлар билан таққосланмайди.

Ҳақиқий объектларнинг моддий ёки моддийлаштирилган моделларидан фойдаланиш ҳар доим жуда тўғри ўқитиш усули ҳисобланган, чунки у ҳодисадаги асосий (муҳим) нарсани чуқурроқ ўзлаштиришни таъминлайди. Бу маънода КМ ҳам бундан мустасно эмас. Компьютер моделларининг афзалликлари жуда аниқ. Компьютер моделлари қуйидагиларга имкон беради:

- жисмоний ҳодисалар ва техник объектларни тушунарли даражада ўрганиш, кўп тафсилотларни кўпинча ноқулай тавсифлаш ва мураккаб математик ҳисоб-китобларни таҳлил қилишдан ташқари; ҳодиса ва мультимедия эффектларини тақдим этишнинг соддалаштирилган шакли туфайли унинг мазмунидаги асосий (муҳим) эътиборга эътибор қаратиш;
- ҳодисани “соф” шаклида ўрганиш, унинг юзага келиши учун зарур шарт-шароитларни аниқ такрорлаш;
- динамикада ҳодисани кузатиш (яъни, унинг макон ва вақтдаги ривожланишини қайд этиш);
- динамик графиклар, диаграммалар, диаграммалар ва бошқалар кўринишида ўрганилаётган тизим параметрлари орасидаги мунтазам боғланишларни визуал талқин қилиш билан модел ишига ҳамроҳлик қилиш;
- ҳақиқатда мумкин бўлмаган операцияларни бажариш, хусусан: ҳодиса юзага келишининг фазовий-вақт миқёсини ўзгартириш; ўрганилаётган объект тизимининг параметрларини унинг ҳолатидан, шунингдек, атрофдаги муҳитнинг хавфсизлиги ва хавфсизлигидан кўрқмасдан ўрнатиш ва ўзгартириш.

Ўқувчиларнинг компьютер ўқув моделлари билан ишини ташкил қилишда умумлаштирилган режаларга эътибор бериш принципиал жиҳатдан муҳимдир, чунки талабаларга муаллиф-ишлаб чиқувчи томонидан ўрнатилган энг тўлиқ таълим маълумотларини олиш имконини беради. Бундай кўрсатмалар билан ишлаш тез орада талабаларда компьютер моделларини ўрганиш (тадқиқ қилиш) ва умумлаштирилган кўникмаларни ривожлантиришга умумий ёндашувларни шакллантиришга олиб келади. Талабаларда тегишли умумлаштирилган режалар асосида компьютер моделларини ўз ичига олган матнга мустақил равишда жавоб қуриш ва моделларнинг энг муҳим босқичларини улар жавоб бераётганда чизмалар шаклида такрорлаш қobiliятини мақсадли равишда ривожлантириш ҳам бир хил даражада муҳимдир.

Ўқув жараёнини ташкил этишда АКТ дан фойдаланиш бир қатор афзалликларга эга, бироқ айти пайтда камчиликлар ва муаммолар билан бирга келади.

Афзалликлар	Камчиликлари, фойдаланиш муаммолари
Кўриниш, тасвирийлик	Дарсга узоқ вақт тайёргарлик тайёр электрон таълим ресурсларини танлаш ва ўз ресурсларингизни яратиш билан боғлиқ
Бир вақтнинг ўзида компьютер экранда ва турли хил усулларда тақдим етилган объектларнинг маълум бир тўпламининг овозида такрорлаш имконияти.	Дарсни кўргазмали (тинглаш) ортиқча юклаш, АКТ нинг дидактик ролини ва уларнинг дарслардаги ўрнини нотўғри таърифлаган ҳолда дарсни визуал, аудио, адабий ва мусикий композицияга айлантириш.
Ўқув материални тақдим этишнинг ўзгарувчанлиги	Муайян дарсда АКТдан фойдаланиш бўйича ўқитувчининг услубий тайёргарлиги этарли емас
Интерактивлик (баъзи ҳолларда)	Онлайн версияларнинг йўқлиги ва баъзи тайёр рақамли ишлов бериш марказларининг интерактивлиги
Дарс вақтидан оқилона фойдаланиш (АКТ нинг дидактик ролини ва уларнинг дарсдаги ўрнини тўғри аниқлаш билан)	АКТ дарси ҳаддан ташқари юкланганда ва ўқув фаолиятини ташкил этишнинг бошқа шакллари эътибордан четда қолса, шахслараро мулоқотни бостириш хавфи
Мақтаб лабораториясида кўрсатиш қийин бўлган моделлаштириш жараёнлари	Офисни моддий-техникавий жиҳозлаш имконини берувчи “жонли” экспериментдан электрон экспериментдан воз кечиш; натижада ҳақиқатга тўғридан-тўғри тадқиқот йўқлиги
Жараён шароитларини ўзгартириш, жараённи секинлаштириш ёки тезлаштириш қобилияти	Таълим муассасаларининг замонавий жиҳозлар билан таъминланмаганлиги
Объектни ҳаракатда, ўзгаришда, ривожланишда ўрганиш	
Компьютер тестларида баҳолашнинг объективлиги ва тезлиги	
Натижаларни математик қайта ишлаш	

Ўз-ўзини назорат қилишни қулай вақтда ташкил етиш	АКТдан фойдаланган ҳолда талабалар учун уй вазифаларини ташкил қилишда ижтимоий тенгсизликнинг кучайиши (агар ўқувчини мактаб компьютер хонасида дарсга тайёрлаш учун шарт бўлмаса)
Мустақил изланиш ва тадқиқот фаолиятини ташкил етиш	
Нутқлар, маърузалар, тезислар, тақдиротлар тайёрлаш учун объектларнинг катта маълумотлар базасидан фойдаланиш	
Виртуал саёҳат қилиш имконияти	Манбани текширмасдан Интернетдан нотўғри маълумот олиш хавфи
Энциклопедик маълумотларни тезда олиш	

АКТдан фойдаланган ҳолда дарсни лойиҳалаш ўқитувчидан кўп вақт, сабр ва матонатни талаб қилади. Табиийки, турли ҳодисаларни моделлаштириш ҳеч қандай тарзда ҳақиқий, “жонли” тажриба ва тажрибаларни алмаштирмайди, лекин улар билан биргаликда юқори даражада содир бўлаётган нарсанинг маъносини тушунтиришга имкон беради. Ўз иш тажрибамга асосланиб, ишонч билан айта оламани, ахборот-коммуникация технологияларидан дарсда уларнинг дидактик роли ва ўрнини тўғри белгилаш, улардан фойдаланишнинг мақбуллиги ва мақсадга мувофиқлигини баҳолаш шarti билан фойдаланиш талабаларда ҳақиқий қизиқиш уйғотади; мактаб ўқувчиларини рағбатлантиради, ишда ҳаммани қамраб олади, дарс вақтидан унумли фойдаланишга имкон беради, ўқувчилар билан тез фикр алмашишни ўрнатади, баҳо қўйишнинг субъективлигини енгади. Ахборот технологиялари дарснинг ахборот мазмунини, ўрганиш самарадорлигини оширади, дарсга динамиклик ва ифодалилиқ беради.

Ишнинг натижаси талабалар томонидан физик ҳодисаларнинг моҳиятини чуқурроқ тушуниш, мустақил равишда муаммо қўйиш ва уни ҳал қилиш йўллари топиш, гипотезаларни илгари суриш ва уларни тажрибада синаб кўриш қобилиятидир. Физика дарсларида замонавий АКТ дан фойдаланиш ўрганишда янги имкониятларни очиб беради, ўқувчиларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантиришга, когнитив фаолликни фаоллаштиришга ва ўқишга бўлган мотивациясини оширишга имкон беради ва шу билан боланинг “мен-концепцияси”ни шакллантиришга ҳисса қўшади ва ривожланиш истиқболларини белгилайди. унинг шахсиятининг ривожланиши, келажакдаги катталар ҳаёти учун стратегиялар.

Физика дарсларида АКТдан фойдаланиш истиқболлари, менинги фикримча, қуйидагилар:

- ўқув жараёнида ва дарсдан ташқари машғулотларда ўқувчиларнинг асосий компетенцияларини шакллантириш;
- ўқувчиларнинг билим олишга бўлган мотивациясини ошириш;
- ўқувчиларнинг компьютер саводхонлигини ўзлаштириш, ўқитувчиларнинг компьютер саводхонлиги даражасини ошириш;
- талабаларнинг мустақил ва тадқиқот фаолиятини ташкил етиш;
- ўқув жараёнида фойдаланишга тайёр ўқув-услубий материаллар банкларини яратиш;
- талабаларнинг фазовий фикрлаш ва когнитив қобилиятларини ривожлантириш;
- дарсларнинг эстетик жозибаси.

Адабиётлар:

1. Извозчиков В.А., Слуцкий А.М. Физика масалаларини компьютерда ечиш: Ўқитувчилар учун китоб. М.: Таълим, 1999, 256 б.
2. Исмоилов И.Н., Абдуллаев Д.С. Ўқитишнинг техник воситалари ва янги ахборот технологиялари. Уларни ўқитишда қўллаш методикаси (Озарбайжон тилида). Боку, 2006, 358 б.
3. Кондратов А.С., Прияткин Н.А. Физика ўқитишнинг замонавий технологиялари. Санкт-Петербург университети нашриёти, 2006. 341 б.
4. Физикани очинг «Версия 2.6.» Проф. С. томонидан таҳрирланган. М. Козела. Физика. (Электрон диск) М.: 2005 йил.
5. Сойибназаров Аббосжон Икромжонович. «Онлайн платформадан фойдаланган ҳолда мактаб ўқитувчиларини тайёрлашнинг мақсади, вазифалари ва ҳолати». ЖоурналНХ 6.09 (2020): 67-71.
6. Сойибназаров, Аббосжон. «Таълим тизимида онлайн курсларнинг аҳамийати ва ўрни». Халқаро илмий ва давом этаётган илмий анжуманлар. 2021 йил.
7. Сойибназаров Аббосжон Икромжонович. «Информатика фани ўқитувчиларини малакасини очиришда онлайн о ўқув курсларни яратиш босқичлари.» Инновациялар ичида Технология ва Фан Таълим 2.7 (2023): 843-851.
8. Сойибназаров Аббосжон Икромжонович. «Масофавий талим учун онлайн хизматлардан фойдаланиш.»Барқарорлик ва етакчи тадқиқотлар онлайн илмий журнали 3.1 (2023): 79-81.
9. Сойибназаров Аббосжон Икромжонович, «Оммавий онлайн очик курслар асосида мактаб ўқитувчиларини ривожлантиришда ўқув кўникмаларини ривожлантириш». Халқаро Журнал ёқилган апелсин Технологиялар 2.11 (2020): 10-13.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада умумтаълим мактаб ўқувчиларига физикадан масалалар ечишда АКТ воситаларидан самарали фойдаланиш ҳақида фикр юритилади.

РЕЗЮМЕ

В данной статье учащимся общеобразовательных школ дается представление об эффективном использовании средств ИКТ при решении задач по физике.

SUMMARY

In this article, students of general education schools are given an idea about the effective use of ICT tools in solving physics problems.

ISSN 2181-7138

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан филиалы

«МУҒАЛЛИМ ҲАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ»

№ 6/1

Нөкис — 2023

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов, Р. Утепов

Компьютерде таярлаған:

П. Реймбаев

Мәнзил: Нөкис қаласы, Ерназар Алакөз көшеси №54

Тел.: 224-23-00

e-mail: *uzniipnkkf@mail.uz,*

mugallim-pednauk@mail.uz

www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған үзіндилер «Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлыұматларға автор жуўапкер.

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 11.12.2023. Форматы 70x100¹/₈

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.

Шәртли б.т. 27. Нашр. т. Нускасы _____ Буйыртпа № _____

